

KRYSTYNA OŁDZIEJSKA

PODSTAWOWE ZAGADNIENIA KATECHIZACJI DOROSŁYCH

Katechizacji Kościół poświęcał zawsze wiele uwagi, pamiętając o poleceniu Chrystusa przekazanym apostołom i ich następcom. Zadanie to od początku swego istnienia Kościół podejmował i traktował jako swój obowiązek i swoje prawo. „Przede wszystkim jest rzeczą oczywistą, że katecheza stanowiła zawsze dla Kościoła święty obowiązek i trwałe, niezbywalne prawo. Jest to z jednej strony niewątpliwie obowiązek zrodzony z nakazu Pana, spoczywający zwłaszcza na tych, którzy w Nowym Przymierzu przyjęli wezwanie do posługi duszpasterskiej, z drugiej strony można tu także mówić o prawie. Z teologicznego bowiem punktu widzenia każdy ochrzczony, na zasadzie samego chrztu, ma niezaprzeczalne prawo otrzymać od Kościoła naukę i wychowanie, które umożliwią mu dojście do życia prawdziwie chrześcijańskiego”¹.

W dziejach Kościoła zmieniali się adresaci katechezy. W pierwszych wiekach istnienia Kościoła nie było bezpośredniej katechizacji dzieci. Katechizowano dorosłych w ramach katechumenatu, który trwał około trzech lat. Pośród dorosłych katechizowano dzieci w rodzinie, w społeczeństwie chrześcijańskim. W okresie Odrodzenia katechizowano dorosłych, ale równocześnie katechizowano dzieci w szkołach parafialnych. W epoce Oświecenia troska o nauczanie religijne ograniczała się wyłącznie do dzieci z racji powszechnego obowiązku nauczania, a zaniedbano katechizację dorosłych. Wpłynęły na to również: laicyzacja życia, postęp techniczny, a później środki masowego przekazu². Po Soborze Watykańskim II możemy zauważyć, że Kościół zwrócił uwagę na konieczność prowadzenia katechizacji dorosłych, gdyż na nich spoczywa wielka odpowiedzialność za wychowanie katolickie młodego pokolenia, za losy świata.

I. POTRZEBA KATECHIZACJI DOROSŁYCH

Analizując zebrane materiały dotyczące katechezy dorosłych zauważamy, że autorzy wymieniają liczne racje przemawiające za koniecznością jej prowadzenia³. Zainteresowanie katechezą dorosłych zrodziło się w wyniku zaleceń

¹ Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* 14 (= AACT).

² R. Murawski, *Teologiczne podstawy katechezy dorosłych*, Ateneum Kapłańskie 71 (1979) nr 424—425, 186—187.

³ Z. Czerwiński, *Katecheza dorosłych w Polsce*, Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej 34 (1979) nr 11-12, s. 263—275. R. Murawski, art. cyt.; J. Charytański, *Katecheza ciągle w świetle Synodu 1977*, Ateneum Kapłańskie 70 (1978) nr 419, 359—373.

dokumentów kościelnych, jak również w odpowiedzi na apele dorosłych, świadomych odpowiedzialności za misję Kościoła. Trzy grupy racji przemawiają za katechezą dorosłych: teologiczno-duszpasterskie, psychologiczne i socjologiczne. Należy zaznaczyć, że podział ten nie jest ścisły, gdyż poszczególne racje łączą się z sobą i trudno jest je oddzielić od siebie. Niektóre omówione w pierwszej grupie można zaliczyć do drugiej lub do trzeciej i odwrotnie⁴.

1. Racje teologiczno-duszpasterskie

Jako pierwszą z racji teologiczno-duszpasterskich wymieniają autorzy rozwój życia wiary, który dokonuje się przez całe życie. Wiara powinna być wzmacniana i oświecana. Musi przenikać życie, wszystkie sprawy człowieka, jego pracę i odpoczynek. Dlatego katecheza powinna towarzyszyć człowiekowi przez całe życie⁵.

Następną racją, jaką podają, jest fakt chrztu niemowląt, który domaga się właśnie katechezy dorosłych. Chrztost bowiem jest uzasadniony tylko wtedy, gdy zapewnione jest chrześcijańskie wychowanie. Otrzyma je dziecko, gdy rodzice świadomi swoich obowiązków będą umieli wychować je po chrześcijańsku⁶. Większość katechetów spotyka się z trudnościami na katechezie szkolnej. Mimo wkładanego wysiłku nie osiągają tych rezultatów, których się spodziewają. Jedną z przyczyn jest ta, że środowisko rodzinne oddziałuje silniej na młodych niż katecheza choćby najlepsza. Katecheza dorosłych może więc zwiększyć skuteczność katechezy dzieci i młodzieży⁷. „Badania dowiodły niezbicie, że dziecko dochodzi do pełnej aktualizacji wiary poprzez uczestnictwo w postawie religijnej dorosłych, w oparciu o wiarę i życie religijne najbliższego otoczenia, z którym jest związane miłością”⁸.

Inną z racji teologiczno-duszpasterskich jest ta, że katecheza dorosłych uzdalnia świeckich do czynnego udziału w życiu Kościoła. Określa, pomaga podejmować i wypełniać zadania w Kościele związane z wiekiem dojrzałym. Ludzie żyjący w ignorancji religijnej nie są zdolni aktywnie uczestniczyć w życiu Kościoła. Katecheza dorosłych ułatwia przejście z duszpasterstwa czysto usługowego do duszpasterstwa zaangażowanego⁹. Wobec powyższych racji J. Colomb przypisuje nawet pierwszeństwo katechezie dorosłych. Mówi on, że katecheza do 12 roku życia wychowa praktykującego chrześcijanina, katecheza młodzieży wychowa przekonanego i aktywnego chrześcijanina, a katecheza dorosłych może wychować do odpowiedzialności za Kościół¹⁰.

⁴ Taki podział możemy znaleźć w artykule R. Murawskiego, art. cyt., 179—187. Autor dodaje, że te racje łączą się z sobą, gdyż dotyczą jednego podmiotu określonego różnie przez poszczególne nauki.

⁵ Por. AACT, 42.

⁶ R. Murawski, art. cyt., 180—182.

⁷ Z. Czerwiński, *Katecheza dorosłych w Polsce*, 266.

⁸ S. Wójtowicz, *Formacja religijna dorosłych*, Homo Dei 43 (1974) 186.

⁹ R. Murawski, art. cyt., 182—184.

¹⁰ J. Colomb, *Obecny stan katechizacji w całokształcie Kościoła*, Concilium (1970) nr 1—5, 165—172.

2. Racje psychologiczne

Z kolei chcemy podać racje psychologiczne, które się zwykle przedstawia dla uzasadnienia katechezy dorosłych. Pierwszą z tych racji jest ta, że człowiek rozwija się nie tylko fizycznie. Wraz z rozwojem fizycznym staje się coraz bardziej dojrzały, ma inne potrzeby, realizuje nowe zadania i z większą odpowiedzialnością kieruje swoim życiem, życiem najbliższych oraz wpływa na całą społeczność. W Ogólnej Instrukcji Katechetycznej czytamy: „Zdolność i sprawność, osiągające swą doskonałość w wieku dojrzałym, do których zalicza się doświadczenie życiowe, dojrzałość osobową itd., winny być kształtowane i oświecane Słowem Bożym”¹¹.

Dalszą racją psychologiczną jest zdanie sobie sprawy, że wiek dojrzały przynosi nowe problemy, które nie istniały w okresie dzieciństwa i dlatego katecheza wieku szkolnego nie zajmowała się nimi. Zresztą i tak psychika dziecka nie jest zdolna do ich zrozumienia. Katecheza nie podaje wiadomości na zapas¹².

Jeszcze inną racją jest dostrzeżenie faktu, że dorośli mają specyficzne dla nich potrzeby religijne. W związku z tym katechezy dorosłych nie można łączyć tylko z katechezą ich dzieci i przygotowywać rodziców tylko do tego, aby umieli pomagać swoim dzieciom. Nie można w oddziaływaniu katechetycznym pominąć tych, którzy jeszcze nie mają dzieci w wieku katechizowanym lub już nie mają dzieci w tym wieku. Katecheza dorosłych jest więc nie tylko dla dobra ich dzieci, ale również dla nich samych¹³. „Niektórzy dorośli przeżywają swoją wiarę w sposób infantylny. Wynikają z tego kryzysy, wątpliwości, bierność, indywidualizm itp. Katecheza dorosłych może dopomóc w przewyżnianiu tych trudności. Dla sporej liczby dorosłych bardzo istotnym problemem jest konieczność przejścia z religijności przejętej drogą tradycji do religijności z własnego wyboru”¹⁴.

3. Racje socjologiczne

Wreszcie przejdźmy do racji socjologicznych przemawiających za katechezą dorosłych. Kościół jest społecznością ludzi. Ci, którzy go tworzą, są jednocześnie członkami innych grup. Współistnienie różnych grup oraz ideologii o zupełnie innych celach i zadaniach wymaga u chrześcijan pogłębionego spojrzenia na świat. Zmiany, które zaszły po Soborze Watykańskim II, domagają się od ludzi zajęcia właściwego miejsca w Kościele i świecie. Wierni często są zaniepokojeni tymi zmianami, gdyż nie rozumieją ich i potrzebują wyjaśnienia. Laicyzacja życia oraz podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia, które nie zawsze idzie w parze z wykształceniem religijnym, przyczyniły się do osłabienia zainteresowania wartościami duchowymi. Środki masowego przekazu oraz szybki rozwój techniki wzbudzają większe zainteresowanie sprawami zewnętrznymi niż wewnętrznymi. Aby przywrócić równowagę w zachwianym świecie, potrzebne jest prawdziwe spojrzenie na wartości duchowe. To wszystko domaga się katechezy dorosłych¹⁵.

¹¹ Ogólna Instrukcja Katechetyczna 2 (= OIK).

¹² F. Blachnicki, *Kościół a katecheza*, Katecheta 11 (1967) 97—103.

¹³ A. Skowronek, *Głos w sprawie tzw. katechizacji dorosłych*, Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 5 (1972) 233—242.

¹⁴ Z. Czerwiński, *Katecheza dorosłych w Polsce*, 267.

¹⁵ *Tamże*, 266—267.

Wobec stwierdzonych faktów Ogólna Instrukcja Katechetyczna żąda od dorosłych formacji chrześcijańskiej, ponieważ oni podejmują odpowiedzialne zadania w społeczeństwie i rodzinie¹⁶.

Inną z racji socjologicznych jest ta, że rodzina jako najważniejsza grupa społeczna we współczesnym świecie jest bardzo zagrożona. Przez katechezę dorosłych Kościół chce pomóc rodzinie. „Niesienie pomocy człowiekowi w sytuacji alarmującej Kościół traktował zawsze jako jedno ze swych głównych zadań (jeśli nie jedyne). Budował szpitale, zakładał szkoły, wykupywał niewolników, zwalczał i zwalcza trąd, próbuje zaspokoić głód na świecie. W chwili obecnej jedną z najbardziej palących potrzeb jest — jak już mówiliśmy — pomoc rodzinie. Można ją zrealizować w formie szerokiego, opartego na naukowych podstawach kształcenia rodziców”¹⁷.

Katechizacja dorosłych umożliwia znalezienie wspólnej płaszczyzny porozumienia w dziedzinie religijnej pomiędzy pokoleniem starszym a młodszym. Dziś język katechetyczny jest inny niż dawniej, dlatego może grozić utrata wspólnego języka w domu rodzinnym. Katecheza dorosłych może zaradzić temu¹⁸. Na katechezie dominuje nie katechizm, ale katecheza kerygmaticzna.

Potrójnego rodzaju racje, zarówno teologiczno-duszpasterskie, psychologiczne i socjologiczne, skłaniają duszpasterzy do organizowania, rozwijania i coraz bardziej poważnego traktowania katechezy dorosłych w Kościele.

II. CELE I ZADANIA KATECHEZY DOROSŁYCH

Konstytucja dogmatyczna o Kościele mówi o udziale chrześcijan w potrójnej funkcji Chrystusa: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Misja ta, zlecona przez Chrystusa, pozwala lepiej zrozumieć zadania Kościoła i poszczególnych członków wobec świata. Zagadnienie to omawia również Jan Paweł II w encyklice *Redemptor hominis*. Papież podkreśla, że Kościół uczestnicząc w troistym posłannictwie Chrystusa, uświadamia sobie lepiej swój cel. „Kiedy bowiem stajemy się świadkami tego uczestnictwa w troistym posłannictwie Chrystusa, w troistej Jego posłudze — prorockiej, kapłańskiej i królewskiej, uświadamiamy sobie równocześnie lepiej, czemu ma służyć cały Kościół jako wielka społeczność i wspólnota Ludu Bożego na ziemi, a także jaki udział w tym posłannictwie i służbie ma mieć każdy z nas”¹⁹.

Funkcja prorocka polega na dawaniu świadectwa o Chrystusie poprzez życie wiarą i miłością. Świadczenie i nauczanie łączy się w katechezie i stanowi podstawę do działania Kościoła. Sakramenty święte, szczególnie Eucharystia i pokuta umożliwiają uczestnictwo w składaniu kultu Bogu przez Chrystusa. Królować — to w pełni panować nad sobą, aby dostrzec w sobie i w braciach godność Bożego powołania. Królować — to służyć poprzez wierność swemu powołaniu, służyć wspólnocie tym darem, jaki każdy z nas otrzymał od Boga. W oddaniu i służbie urzeczywistnia się miłość²⁰.

Katecheza powinna ludziom dorosłym nie tylko pomagać do poznania, ale także do wypełniania funkcji, z których Kościół czerpie natchnienie i siłę w

¹⁶ Por. OIK 92.

¹⁷ E. Heretsch, *Kształcenie rodziców*, Chrześcijanin w świecie 10 (1978) nr 66, 108.

¹⁸ J. Charytański, art. cyt., 359—373.

¹⁹ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptor hominis”*, Poznań 1979, 45—46.

²⁰ *Tamże*, 46—58.

realizowaniu swego posłannictwa. Jedynie katecheza dorosłych może w pełni przygotować ludzi do świadomego i odpowiedzialnego wypełniania tych funkcji.

Tak więc z analizy dokumentów kościelnych poświęconych katechizacji wynika, że wobec katechezy dorosłych stawia się bardzo odpowiedzialne cele i zadania, a koncentrują się one i wynikają z świadomości uczestnictwa w potrójnej funkcji samego Jezusa Chrystusa.

Obok tych wymienionych celów, ściśle związanych z pełnieniem w Kościele potrójnej funkcji, mówi się o tym, że katecheza dorosłych powinna się przyczyniać do pogłębiania wiary u dorosłych, do budzenia i kształtowania postawy apostołskiej oraz do zrozumienia sensu życia i śmierci. Te trzy szczegółowe cele wiążą się i wynikają z realizacji poszczególnych funkcji. Bo nie można spełniać funkcji prorockiej ani kultycznej bez pogłębienia wiary. Nie można świadomie głosić słowem i życiem Słowa Bożego bez wykształcenia w sobie postawy apostołskiej. Bez wykształcenia w sobie postawy apostołskiej człowiek nie jest w stanie iść do świata, aby w nim wypełniać funkcję królewską, aby przyczyniać się do przemiany świata. Osobne zagadnienie stanowi zrozumienie sensu życia i śmierci, ale i ono warunkuje poprawne wypełnienie potrójnej funkcji: prorockiej, kapłańskiej i królewskiej.

1. Pogłębienie wiary

Przechodząc do szczegółowego omówienia wymienionych zadań, należy postawić najpierw pytanie o cel katechezy w ogóle. Najogólniej cel katechezy określa Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele. Sobór zwraca się do biskupów z prośbą: „Niech (biskupi) dopilnują, aby tak dzieciom i dorastającej oraz dojrzałej młodzieży, jak też starszym podawano pilnie naukę katechizmu, która zmierza do tego, by u ludzi wiara oświecona nauką stawała się żywą, wyraźną i czynną”²¹.

Pogłębienie wiary jest więc podstawowym celem katechezy. Ten cel mamy wyakcentowany również w Ogólnej Instrukcji Katechetycznej i adhortacji apostołskiej *Catechesi tradendae*. Ogólna Instrukcja Katechetyczna formułując cele katechezy wysuwa na pierwsze miejsce następujące: wzrost wiary i życia chrześcijańskiego oraz doskonalenie relacji chrześcijanina z Bogiem i bliźnim²². W adhortacji apostołskiej *Catechesi tradendae* czytamy: „Specyficznym jednak celem katechezy, do którego winna ona zmierzać, jest rozwinięcie z pomocą Bożą wiary dotąd początkowej, doprowadzenie do pełni i codzienne zasilanie życia chrześcijańskiego wiernych każdego wieku”²³. Omawiane dokumenty uznają osiągnięcie dojrzałości w wierze jako właściwy cel katechezy wiernych każdego wieku.

Dorośli często mają wiarę na miarę dziecka. Nie nastąpił u nich dojrzały wybór wiary wraz z osiągnięciem dojrzałości fizycznej i psychospołecznej. Możemy więc mówić o konieczności nawrócenia, czyli powtórnej ewangelizacji, która polega na głębokim i osobistym związaniu się z Chrystusem oraz na dojrzałym wyborze wiary chrześcijańskiej²⁴.

²¹ Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele, 14.

²² Por. OIK, 104.

²³ AACT, 20.

²⁴ J. Gevaert, *Koncepcja katechezy dorosłych*, Ateneum Kapłańskie 71 (1979) nr 424—425, 170.

Celem katechezy obejmującej każdy wiek jest wiara. M. Majewski określa specyfikę celu katechezy poszczególnych grup katechizowanych. Chociaż celem katechezy dziecięcej i młodzieżowej, a także katechezy starszych jest wiara, to jednak każda z nich ma odrębne, specyficzne zadania. W katechezie dziecięcej chodzi o zaszczepienie i rozwój wiary. Katecheza młodzieżowa stawia sobie za cel uformowanie zdecydowanej postawy chrześcijańskiej, zaś katecheza dorosłych ma doprowadzić do ukształtowania wiary wspólnotowej²⁵. Katecheza dorosłych powinna doprowadzić do wspólnotowego świadectwa wiary wobec dzieci i młodzieży. Wiara wspólnotowa jest również żywym świadectwem w społeczeństwie zlaicyzowanym. Z pogłębieniem wiary wiąże się osobiste nawrócenie i świadoma oraz odpowiedzialna decyzja życia wiarą. „Zasadniczy cel pracy z dorosłymi może być tylko jeden: pogłębienie ich wiary w sensie otwierania im dróg do osobistego udzielania odpowiedzi na skierowane do nich Słowo Boże”²⁶.

2. Budzenie i kształtowanie postawy apostołskiej

Wiara dojrzała prowadzi do świadectwa życia. Dawanie świadectwa życia ma już charakter apostołski. Zwłaszcza funkcja prorocka postuluje dawanie świadectwa życia. Wiadomości na ten temat znajdujemy zarówno w Dekrecie o działalności misyjnej Kościoła, jak i w Ogólnej Instrukcji Katechetycznej. W wymienionym dekrete czytamy znamienne słowa: „Jednakże niech wszyscy wiedzą, że pierwszą i najważniejszą ich powinnością w szerzeniu wiary jest głębokie życie chrześcijańskie”²⁷. Autentyczne życie chrześcijańskie powinno cechować całą wspólnotę kościelną, zwłaszcza w czasach współczesnych, gdy szerzy się laicyzacja życia. Życie chrześcijańskie ma się stawać coraz bliższe wzorowi, jaki dał nam Chrystus. „Katecheza ma uczyć wiernych patrzeć po chrześcijańsku na ludzkie sprawy, zwłaszcza znaki czasu, w ten sposób, aby mogli dzięki temu oceniać i wyjaśniać wszystko w duchu całkowicie chrześcijańskim”²⁸.

Również Jan Paweł II w swojej adhortacji apostołskiej podkreśla konieczność wzmocnienia tożsamości chrześcijańskiej, gdy mówi o uzdolnieniu chrześcijan do pracy apostołskiej. Stwierdza bardzo wyraźnie, że „(...) katecheza powinna pomagać chrześcijanom, aby stali się «światłem», «solą», ku swej własnej radości i posługiwaniu innym. Wymaga to bez wątpienia, aby katecheza umacniała chrześcijan w ich własnej tożsamości i aby sama była stale chroniona od napotykaných niejednokrotnie wątpliwości, niepewności i niedorzeczności”²⁹.

Tylko więc wtedy, kiedy katecheza pomoże chrześcijanom zrozumieć samych siebie i lepiej zrealizować samych siebie, jednocześnie uzdolni ich do świadomego apostołstwa. Pomoże im w przezwyciężeniu indywidualizmu i bierności. Nauczy ich, jak świadczyć o Bogu w cywilizacji materialistycznej, negujące istnienie Boga³⁰.

²⁵ M. Majewski, *Idee przewodnie katechezy dorosłych*, Roczniki teologiczno-kanoniczne 24 (1977) z. 4, 158.

²⁶ A. Skowronek, art. cyt. 239.

²⁷ Dekret o działalności misyjnej Kościoła 36.

²⁸ OIK, 26.

²⁹ AACT, 56.

³⁰ AACT, 57.

3. Zrozumienie sensu życia i śmierci

Powiedzieliśmy, że bez należytego zrozumienia sensu życia i śmierci trudno będzie człowiekowi z całym zapałem podjąć realizację funkcji potrójnej, w której uczestniczy od przyjęcia chrztu świętego. Człowiek dorosły stawia sobie pytanie dotyczące sensu życia i śmierci. Może dlatego, że sam zetknął się z problemem wyboru, a śmierć tak często zaskakiwała ludzi bliższych i dalszych. Uświadamia sobie również bardziej niż w dzieciństwie czy młodości fakt przemijania. Zbyt wiele celów próbował realizować w życiu, a nie zawsze efekt był taki, na jaki oczekiwał. Stąd katecheza powinna pomóc mu w zachowaniu właściwej hierarchii celów. Śmierć i Zmartwychwstanie Chrystusa to dwa fakty zbawcze oświetlające ludzką egzystencję. Pomagają one w zrozumieniu sensu życia i śmierci³¹. Katecheza powinna pomóc współczesnemu człowiekowi, często zagubionemu, odszukać sens życia i śmierci przez całościowe ujęcie orędzia chrześcijańskiego.

„Dokładniej mówiąc, w całym procesie ewangelizacji katecheza ma być etapem wprowadzenia i dojrzewania, tzn. czasem, w którym chrześcijanin, przyjąwszy przez wiarę Jezusa Chrystusa, jako jedynego Pana, i przyłgnąwszy do Niego całkowicie przez szczere nawrócenie serca, stara się lepiej poznać tego Jezusa, któremu się powierzył, poznać mianowicie Jego «Tajemnicę», Królestwo Boże, które On zapowiada, wymagania i obietnice zawarte w Jego Ewangelicznym Orędziu, drogi, które wyznaczył dla wszystkich tych, którzy zechcą pójść za Nim»³².

Zrozumienie sensu życia i śmierci może ułatwić lepsze i głębsze wykorzystanie wszystkich sił i zdolności tkwiących w człowieku we właściwy sposób. Może pomóc w pokonaniu wielu trudności i uniknięciu załamań i błędów życiowych.

J. Colomb, omawiając duchowe horyzonty katechezy dorosłych, zwraca uwagę na to, że katecheza powinna nauczyć ich budować i rozwijać wiarę na tym fundamencie, jaki już mają. Pomóc w znalezieniu i wybraniu prawd centralnych — istotnych z wielu informacji otrzymywanych przez środki masowego przekazu. Dorosły człowiek powinien znaleźć własny charyzmat i miejsce w Kościele. Dzięki katechezie ma kształtować samokrytycyzm, by umieć karmić się każdym doświadczeniem, jakie niesie życie. Katecheza to tylko bardziej pogłębione życie chrześcijańskie³³.

Ogólna Instrukcja Katechetyczna podkreśla znaczenie katechezy ludzi starszych. „Katecheza winna wychowywać ludzi starszych do nadziei nadprzyrodzonej, dzięki której śmierć jest uważana za przejście do prawdziwego życia i spotkania z Boskim Zbawicielem. Starość może stać się w ten sposób znakiem obecności Boga, nieśmiertelności życia i przyszłego zmartwychwstania»³⁴.

Wszystkie powyżej wymienione cele katechizacji dorosłych ściśle łączą się z udziałem ludu Bożego w potrójnej funkcji Chrystusa i powinny prowadzić do zrozumienia i włączenia się w misję Kościoła.

³¹ OIK, 94.

³² AACT, 20.

³³ J. Colomb, art. cyt. 170—172.

³⁴ OIK, 95.

4. Zadania stawiane przed katechezą dorosłych

Wśród celów należy wymienić specyficzne zadania stojące przed katechezą dorosłych, mianowicie katecheza dorosłych ma otwierać ich na dostrzeganie wymiaru religijnego ich codziennego życia. Ogólna Instrukcja Katechetyczna stawia przed katechezą dorosłych wiele zadań. Katecheza powinna uczyć oceniać zmiany socjologiczne i kulturowe zachodzące w obecnym świecie w świetle wiary, wyjaśniać problemy religijne i moralne, ukazywać relacje, jakie zachodzą między działalnością świecką i kościelną, działalność świecką czynić bardziej świadomą swego transcendentnego celu, budować rozumowe podstawy wiary³⁵.

Wymienione zadania prowadzić powinny do wzrostu świadomości przynależności do Kościoła. Z drugiej strony katecheza dorosłych ma pomóc w tym, żeby świeccy poczuli się bardziej odpowiedzialni za Kościół. Problem ten jasno nakreśliły dokumenty ostatniego Soboru, pisząc o roli świeckich w życiu Kościoła. „Ludzie świeccy zrzeszeni w Ludzie Bożym i ustanowieni w jednym Ciele Chrystusa pod jedną Głową, kimkolwiek są, powołani są do tego, aby jako żywe członki ze wszystkich sił swoich, jakie otrzymali z dobrodziejstwa Stworzyciela i z łaski Odkupiciela, przyczyniali się do wzrastania Kościoła i do jego ustawicznego uświęcania”³⁶.

Wreszcie katecheza dorosłych może członkom, świeckim ludziom także uświadomić charakter misyjny Kościoła. Kościół od chwili swego założenia jest Kościołem misyjnym. Dąży do wzrostu na dwóch poziomach: rozszerzania się terytorialnego oraz osiągnięcia coraz większej świętości przez swoich członków. W jednym i drugim zadaniu czynnie zaangażowani są świeccy. Dzięki katechizacji poznają całe bogactwo orędzia chrześcijańskiego. Są świadomi swej odpowiedzialności za chrześcijaństwo w świecie i swej roli w Kościele. J. Gevaert mówi o wychowaniu do współodpowiedzialności ewangelicznej. Chodzi o uzdolnienie do apostołstwa wewnątrz Kościoła i na zewnątrz w dziełach misyjnych³⁷.

Znakiem żywotności Kościoła jest współodpowiedzialność i aktywny udział wspólnoty w dziele katechizacji. Wspólnota odpowiedzialna jest za katechezę, a katecheza jest owocna wtedy, gdy jest związana ze wspólnotą. Katecheza powinna być również otwarta na potrzeby człowieka. „Katecheza odnawia się właśnie i odnajduje swą właściwą drogę wtedy, gdy otwiera się na zrozumienie człowieka swych czasów”³⁸.

J. Bagrowicz wymienia specyficzne zadania stawiane na katechezie rodzicom. Katecheza powinna wprowadzać rodziców w bogactwo myśli Kościoła i w język przepowiadania, którym żyje dziecko na katechezie. Dążyć musi do przywrócenia doświadczeń religijnych w rodzinie i wspólnotie. Wychowywać do słuchania słowa Bożego i do właściwej postawy wobec Niego³⁹.

Można by jeszcze wiele mówić o zadaniach stojących przed katechezą dorosłych. W niniejszym rozdziale podano tylko te, które najczęściej były poruszane w zebranej przez nas literaturze, a należą do nich: świadomy udział chrześcijan w potrójnej funkcji samego Chrystusa, a więc funkcji prorockiej, kapłań-

³⁵ Por. OIK, 97.

³⁶ *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 33.

³⁷ J. Gevaert, art. cyt. 169—170.

³⁸ J. Charytański, art. cyt. 370.

³⁹ J. Bagrowicz, *Z problematyki katechizacji rodziców*, *Ateneum Kapłańskie* 71 (1979) nr 424—425, 207—209.

skiej, królewskiej, i wiążące się z tym szczegółowe zadania konieczne do tego, by mogli ludzie świeccy pełnić dane funkcje, mianowicie: wychowanie do głębszej wiary, otwarcie się na sprawę apostołstwa, dostrzeżenie sensu życia, zrozumienie swojej odpowiedzialności za Kościół.

III. KIERUNKI KATECHEZY DOROSŁYCH

Po zapoznaniu się z racjami przemawiającymi za katechezą dorosłych i celami katechizacji, możemy przejść do omówienia zasadniczych kierunków katechezy dorosłych. Kierunki wynikają z realizowanych celów. Skoro za cel katechezy postawiono udział w potrójnej funkcji Chrystusa, w tym osiągnięcie dojrzałej wiary, oraz zdolność do apostołstwa, to one właśnie pozwalają wyodrębnić trzy kierunki pracy z dorosłymi.

Zwraca na to uwagę zarówno Ogólna Instrukcja Katechetyczna, gdy mówi, że katecheza powinna wypełniać zadanie wtajemniczenia, kształcenia i wychowania⁴⁰, jak również adhortacja apostołska *Catechesi tradendae*. Papież Jan Paweł II podkreśla w niej, że katecheza powinna doprowadzić do dojrzałości wiarę chrześcijan oraz uzdolnić ich do dawania świadectwa⁴¹.

Na podstawie powyższych wskazań można więc mówić o trzech podstawowych kierunkach katechezy dorosłych: reewangelizacji, religijnym i teologicznym kształceniu dorosłych oraz przygotowaniu do apostołstwa⁴². Kierunki te wzajemnie się uzupełniają, stanowią jak gdyby trzy kolejne etapy katechezy dorosłych.

1. Reewangelizacja

Pierwszym kierunkiem katechezy dorosłych jest więc reewangelizacja. Często nazywana jest wtórnym katechumenatem lub neokatechumenatem i obejmuje dorosłych ochrzczonych, u których wiara nie wpływa na życie. Zadaniem reewangelizacji jest doprowadzenie dorosłych do odnowienia łaski chrztu.

Dokumenty soborowe mówiąc o katechumenacie mają na myśli instytucję katechumenatu, jaka istniała w Kościele od II wieku celem przygotowania kandydatów do przyjęcia chrztu i innych sakramentów⁴³. Dziś taki katechumenat potrzebny jest w krajach niechrześcijańskich. W krajach zaś chrześcijańskich realna sytuacja, w jakiej znajduje się część wiernych, zakłada wprowadzenie pewnej formy katechumenatu dla tych, którzy zostali ochrzczeni, ale nie otrzymali wtajemniczenia chrześcijańskiego⁴⁴. Konieczność ponownego katechumenatu postuluje w adhortacji apostołskiej *Catechesi tradendae* papież Jan Paweł II. Katechumenat „obejmuje także tych, którzy w dzieciństwie otrzymali katechezę stosowną do ich wieku, lecz potem oddalili się od wszelkich praktyk religijnych i w wieku dojrzałym posiadają wiadomości religijne na poziomie dzieci. Zwraca się również do tych, którzy chociaż w swoim czasie

⁴⁰ Por. OIK, 31.

⁴¹ Por. AACT, 25.

⁴² Taki podział kierunków katechezy dorosłych znajduje się w artykule Z. Czerwińskiego, *Kierunki pracy katechetycznej z dorosłymi*, Tygodnik Powszechny 32 (1978) nr 16, 4. Jako pierwszy kierunek autor omawia religijne i teologiczne kształcenie dorosłych.

⁴³ *Konstytucja o liturgii świętej*, 64.

⁴⁴ Por. OIK, 19.

byli objęci katechezą, to jednak była ona niewłaściwie prowadzona lub źle przyjęta; do tych wreszcie, którzy urodzeni w kraju chrześcijańskim, a nawet żyjący w środowisku socjologicznie biorąc chrześcijańskim, nigdy przecież nie zostali wykształceni we własnej wierze i stąd jako dorośli pozostają katechumenami w dosłownym znaczeniu tego słowa”⁴⁵.

Za tworzeniem katechumenatu dla dorosłych w Polsce przemawia panująca ignorancja religijna oraz rozbieżności, które zachodzą pomiędzy deklarowanym a faktycznym życiem chrześcijańskim. Wielu traktuje religię jako coś odpowiedniego tylko dla dzieci. „Katechumenat dostosowany do sytuacji religijnej w Polsce powinien być bardziej nastawiony na objęcie swym zasięgiem dorosłych, a szczególnie środowiska rodzinnego. Wymaga tego duża ignorancja religijna i niewłaściwe traktowanie spraw religii przez starsze pokolenia, a przede wszystkim siła oddziaływania, jaką jeszcze dysponuje u nas środowisko rodziny katolickiej”⁴⁶.

Reewangelizację wysuwa się na pierwsze miejsce w katechezie dorosłych. Dotychczasowa refleksja nad doświadczeniami w zakresie katechezy dorosłych wykazuje, że inne kierunki pracy katechetycznej z dorosłymi nie dadzą oczekiwanych owoców, jeżeli nie podejmie się reewangelizacji prowadzącej do odnowienia łaski chrztu, do dojrzałego chrześcijaństwa⁴⁷.

2. Religijne i teologiczne kształcenie dorosłych

Obok reewangelizacji, która ma objąć ludzi obojętnych, potrzebne jest doszkalcenie religijne i teologiczne ludzi trwających w wierze. I właśnie ten kierunek jest najbardziej rozwinięty w katechezie dorosłych w Polsce. Powstał w odpowiedzi na wielką niewiedzę religijną wśród dorosłych oraz w wyniku ich poszukiwań i dążeń do pełnego włączenia się w posłannictwo Kościoła. Należy budzić u wiernych potrzebę ciągłego doszkalania religijnego, budzić odpowiednie motywacje oraz przygotowywać do samodzielnych poszukiwań. Człowiek uczy się przez całe życie, potrzebuje katechezy ciągłej (nie tylko okresowej czy okazjonalnej)⁴⁸. Możliwości kształcenia religijnego i teologicznego dorosłych są szerokie. Prowadzona jest katecheza dla dorosłych przed udzieleniem sakramentów świętych im lub ich dzieciom. Organizuje się katechezę rodziców posyłających dzieci na katechizację oraz katechezę grup duszpasterskich. Należy do tego celu wykorzystać nabożeństwa okresowe, organizować porady teologiczno-religijne. Postuluje się także prowadzenie systematycznej katechezy dorosłych⁴⁹.

Na pierwsze miejsce wysuwa się jednak dziś zainteresowanie katechezą rodzinną. „Ponieważ rodzina tworzy taką całość, gdzie wszyscy razem współżyją, ona jest właśnie przedmiotem szczególnej uwagi, tym bardziej że także inne cenne postulaty, oprócz wymienionego już personalizmu, mogą w katechezie rodzinnej zostać spełnione. Bliskość członków wspólnoty rodzinnej pozwala na bieżąco rozwiązywać narastające sprawy; katecheza może być bardzo spontaniczna. Wspólne zaś zaangażowanie kultowe (modlitwa, Msza św., sakra-

⁴⁵ AACT, 44.

⁴⁶ F. Pełka, *Uwarunkowania społeczne katechumenatu*, Ateneum Kapłańskie 69 (1977) nr 489, 216–220.

⁴⁷ Z. Czerwiński, *Katecheza dorosłych w Polsce*, 274–275.

⁴⁸ A. Lepa, *Kształcić się ustawicznie*, *Katecheta* 23 (1979) 97–102.

⁴⁹ Z. Czerwiński, *Kierunki pracy katechetycznej z dorosłymi*, 4–5.

menty św.) nadaje jej ten wyjątkowy charakter, który tak trudno osiągnąć gdzie indziej”⁵⁰. W Polsce kształcenie teologiczne rozwijają trzy wyższe uczelnie: PAT, KUL i ATK, wiele diecezjalnych ośrodków duszpasterskich oraz Kluby Inteligencji Katolickiej.

3. Przygotowanie dorosłych do apostołstwa

Dalszym ukierunkowaniem katechezy dorosłych jest przygotowanie ich do apostołstwa. Wynika to z omówionych uprzednio dwóch kierunków pracy katechetycznej z dorosłymi. Ożywienie wiary, zrozumienie posłannictwa ewangelicznego, pogłębienie własnej samoświadomości chrześcijańskiej prowadzi do postawy otwarcia, do dawania siebie innym, do głoszenia światu Chrystusa. „Obowiązek i prawo do apostołstwa otrzymują świeccy na mocy samego zjednoczenia swojego z Chrystusem — Głową. Wszczepieni bowiem przez chrzest w Ciało Mistyczne Chrystusa, utwierdzeni mocą Ducha Świętego przez bierzmowanie, są oni przeznaczeni przez samego Pana do apostołstwa”⁵¹. Świeccy zobowiązani są do apostołstwa na mocy przyjętego chrztu i bierzmowania. Aby jednak apostołstwo ich było skuteczne, muszą oni być przygotowani do tego. Zajmują się oni sprawami świeckimi, wypełniają obowiązki rodzinne, zawodowe i społeczne. Powołani są przez Boga do tego, aby wykonując własne zadania w duchu ewangelii, uświęcali świat na kształt zacynu, od wewnątrz, przez przykład swego życia wiarą, nadzieją i miłością⁵².

Wierni mają prawo do pełnienia swojej apostołskiej misji, dlatego powinni otrzymać od duszpasterzy pomoc duchową — możliwość uczestniczenia w życiu sakramentalnym oraz odpowiednie wprowadzenie w misję Kościoła.

Zakres obowiązków apostołskich wiernych świeckich określają trzy funkcje: kapłańska, prorocka, królewska. „Wszyscy wierni świeccy są zobowiązani przez Boga w sumieniu do apostołatu swoim życiem chrześcijańskim. Nie można bowiem być chrześcijaninem, nie będąc apostołem i odwrotnie nie można być apostołem, nie realizując swego chrześcijaństwa (...). Zaniechanie czynów apostołskich, niewykorzystanie uprawnień, które daje wiernym chrzest i bierzmowanie, godzi w sam byt chrześcijanina”⁵³.

Również i w dziedzinie apostołstwa dużo wymagań stawia się przed rodziną. Jest ona miejscem, gdzie dokonuje się apostołstwo w obrębie rodziny, oraz miejscem, gdzie nabiera się sił do świadczenia o Chrystusie w społeczeństwie. Rodzina jest powołana do apostołstwa wewnątrzrodzinnego i na zewnątrz rodziny. Apostolat wewnątrzrodzinny wypełnia się przez atmosferę miłości i atmosferę religijną, przykład życia rodzinnego⁵⁴.

Tak więc widzimy, że zasadniczo wymienia się trzy kierunki katechezy dorosłych: reewangelizację, kształcenie religijne i teologiczne oraz przygotowanie do apostołstwa. Najbardziej istotny i potrzebny wydaje się być kierunek nazywany reewangelizacją. Brak tego kierunku katechezy jest przyczyną wielu niepowodzeń duszpasterskich. Jest to jednak praca trudna i wymaga wiele wysiłku z obu stron. Może dlatego najbardziej rozpowszechniły się w Polsce dwa pozo-

⁵⁰ A. Schilf, *Katechizować rodzinę i w rodzinie*, Katecheta 23 (1979) 59.

⁵¹ Por. *Dekret o apostołstwie świeckich*, 3.

⁵² Por. *Konstytucja o liturgii świętej*, 31.

⁵³ B. Brzuszek, *Zobowiązanie wiernych świeckich do apostołstwa*, *Collectanea Theologica* 42 (1972) t. 3, 70—71.

⁵⁴ J. Wilk, *Rodzina a katecheza*, *Homo Dei* 43 (1974) 32—34.

stałe kierunki: teologiczne kształcenie dorosłych i przygotowanie do apostołstwa⁵⁵.

IV. FORMY KATECHEZY DOROSŁYCH

Z kolei należy zwrócić uwagę na konkretne formy katechezy dorosłych, o których mówi zarówno literatura dotycząca tej dziedziny, jak i praktyka. Przez formę katechezy rozumiemy zewnętrzną, organizacyjną stronę działalności katechetycznej.

Katecheza dorosłych przyjmuje różne formy. Zależą one od okoliczności, potrzeb, sytuacji, w jakich znajdują się odbiorcy, stąd formy mogą się zmieniać. Należy odróżnić formy od metod i środków nauczania.

Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele w nr. 14 poleca biskupom troskę o odpowiedni dobór metod i form w katechezie w zależności od odbiorcy. Natomiast Dekret o apostołstwie świeckich postuluje wprowadzenie wielu form przygotowania laikatu do apostołstwa⁵⁶.

Ogólna Instrukcja Katechetyczna w sposób szczegółowy omawia stosowane formy w katechezie dorosłych. Zaistniałe warunki i okoliczności domagają się stosowania różnych form katechezy. Innej formy katechezy potrzebują katechumeni, a innej ci, którzy przygotowują się do apostołstwa. Następnie Ogólna Instrukcja Katechetyczna wymienia formy stosowane w katechezie z racji ważnych wydarzeń w życiu, takich jak: małżeństwo, chrzest dziecka, I Komunia św., bierzmowanie, trudne okresy w wychowaniu dziecka, choroba itd. Inny rodzaj katechezy stosuje się z racji zmiany warunków życia, np.: rozpoczęcie pracy, służba wojskowa, migracja, zmiana zawodu lub stanu społecznego. Na koniec wymienia katechezę stosowaną z racji szczególnych wydarzeń w życiu Kościoła i społeczności świeckiej. Poza tymi szczególnymi formami katechezy nie wolno zaniedbywać systematycznego studium całego orędzia chrześcijańskiego⁵⁷.

Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Catechesi tradendae* podkreśla, że w katechezie powinny być stosowane różnorodne i uzupełniające się formy. Poleca objąć katechezą ludzi najbiedniejszych — wychodźców. Szczególnie jednak z wielu form katechezy na pierwsze miejsce wysuwa katechezę rodzinną. „Tak więc katecheza rodzinna wyprzedza każdą inną formę katechezy, towarzyszy jej i poszerza ją (...). Dlatego rodzice chrześcijańscy muszą wciąż wkładać wysiłek, by się przygotować do katechizowania swych dzieci i by to zadanie wypełnić z niestrudzonym zapałem”⁵⁸.

Rozumiejąc wpływ i znaczenie rodziców w wychowaniu dzieci, kształtowaniu ich życia chrześcijańskiego, katecheza dorosłych w pierwszym rzędzie obejmuje ich swym zasięgiem.

1. Katecheza rodziców

Spośród wielu form katechizacji na pierwsze miejsce współcześnie postawiona została katecheza rodzinna. „Rodzina współczesna w swojej strukturze dość daleko odbiega od rodziny tradycyjnej. Cechują ją: względny dobrobyt mate-

⁵⁵ Z. Czerwiński *Kierunki pracy katechetycznej z dorosłymi*, 5.

⁵⁶ Por. Dekret o apostołstwie świeckich, 31 i 32.

⁵⁷ Por. OIK, 96.

⁵⁸ AACT, 45 i 68.

rialny, zaangażowanie kulturowe, zamknięcie się w sobie, więzy oparte na relacjach personalnych, mała ilość dzieci, demokratyzacja uprawnień, maksymalna opieka nad dzieckiem, uwalnianie dziecka z obowiązków, jakie z wiekiem winno podejmować⁵⁹. Współczesna rodzina często nie jest w stanie przekazać młodszemu pokoleniu wiary. Aby temu zaradzić, prowadzi się między innymi katechezę rodziców, która jest najbardziej rozpowszechnioną formą katechezy dorosłych. Przybiera ona różne postacie. Najczęściej jest to katecheza rodziców dzieci przedszkolnych, która odbywa się razem z katechezą dzieci lub w tym samym czasie, ale w innej sali. Podobnie prowadzona jest katecheza rodziców dzieci z klas I i II. Często formą katechezy są wygłaszane dla nich konferencje kilka razy do roku oraz wspólna liturgia. W wielu parafiach organizuje się spotkania z rodzicami według grup wiekowych dzieci, tak jak proponują to autorzy podręcznika *Bóg z nami*⁶⁰. Rodzice dzieci młodszych chętniej przychodzą na takie spotkania niż klas starszych czy młodzieży.

W nielicznych parafiach prowadzona jest katecheza rodziców w formie małych grup dyskusyjnych⁶¹.

Wymienione powyżej formy katechezy napotyka wiele trudności i oporów, szczególnie ze strony części rodziców zastraszających się brakiem czasu. Proces uświadomienia i zachęty rodziców do korzystania ze spotkań systematycznych z katechetą jest powolny. Należy zacząć od przełamywania nieświadomości i oporów ze strony rodziców, wykorzystując różne okazje, np. nabożeństwa paraliturgiczne przygotowane przez dzieci oraz przedstawienia o treści religijnej (rodzice chętnie przychodzą, by usłyszeć swoje dzieci). Można zorganizować ciekawą prelekcję, wyświetlić film o tematyce wychowawczej (musi on jednak wyzwać aktywność rodziców) albo prowadzić seminaria o rodzinie, w których poza rodzicami wzięłaby udział również młodzież⁶².

J. Bagrowicz zwraca uwagę na konieczność korelacji katechezy rodziców z katechezą dzieci i młodzieży⁶³.

Organizuje się również katechezy rodziców przed przyjęciem sakramentów św. przez ich dzieci. W Polsce rozpowszechniły się katechezy dla dorosłych związane z sakramentem chrztu. Taka katecheza ma wielkie znaczenie dla życia rodziny i jest pomocą w wychowaniu religijnym dzieci. W świecie dzisiejszym często dziecko uważane jest za ciężar i przeszkodę swobodnego ułożenia sobie życia, dlatego też trzeba budzić miłość do dziecka i szacunek dla poczętego życia⁶⁴.

D. Zimoń proponuje zorganizowanie katechumenatu międzyrodzinnego. Wiele rodzin przynosi do chrztu dzieci, ale nie zapewnia im katolickiego wychowania. Organizowane spotkania z rodzicami i chrzestnymi przed chrztem nie wystarczają. Aby lepiej zrozumieć sakrament chrztu i wynikające z niego zobowiązania, potrzebny jest katechumenat międzyrodzinny, do którego należałyby rodziny o żywej wierze i rodziny zaniedbane — religijnie martwe. Wzajemny kontakt doprowadzi do osiągnięcia dojrzałości religijnej rodzin obojętnych — religijnie martwych⁶⁵.

⁵⁹ M. Majewski, *Zainteresowanie katechezą rodzinną i próby jej interpretacji*, Roczniki teologiczno-kanoniczne 22 (1975) nr 6, 43—48.

⁶⁰ J. Charytański, T. Chromik, W. Kubik, T. Loska, J. Tomczak i inni.

⁶¹ Z. Czerwiński, *Katecheza dorosłych w Polsce*, 268.

⁶² J. Wilk, art. cyt., 34—36.

⁶³ J. Bagrowicz, *Uczyć czy wychowywać*, Ateneum Kapłańskie 69 (1977) nr 410, 442.

⁶⁴ W. Miziołek, *Drogi katechezy dorosłych*, Przewodnik Katolicki (1979) nr 45, 4—5.

⁶⁵ D. Zimoń, *Chrzest w sytuacji kryzysu wiary w rodzinie*, Ateneum Kapłańskie 69 (1977) nr 409, 221—224.

Organizowane są również spotkania z rodzicami dzieci przygotowujących się do I Komunii św. Nie mogą się one ograniczać do omawiania spraw organizacyjnych. Rodzice powinni sami uczyć dzieci na podstawie otrzymanych pytań. „Wypowiedzi wielu rodziców wskazywały na pewne pozytywne zmiany w atmosferze domowej oraz ich osobistej postawie religijnej. Spotkania, na których omawia się i rozdaje pytania, dają okazję do przeprowadzenia konferencji przeznaczonych specjalnie dla rodziców, co nie pozostaje bez wpływu na ich formację. Kontakt z katechetą oraz innymi rodzicami daje wszystkim odczucie, że nie są odosobnieni w dziele wychowania religijnego”⁶⁶.

W mniejszym stopniu prowadzi się w Polsce spotkania z rodzicami i świadkami z okazji przygotowania się dzieci do bierzmowania. Prowadzona jest również katecheza rodziców dzieci należących do różnych grup parafialnych: ministrantów, scholi.

2. Katecheza grup stanowych i społecznych

Bardzo dobrze rozwinięta jest w Polsce inna forma, mianowicie katecheza młodzieży akademickiej. Ośrodki akademickie istniejące w każdym mieście, w którym znajduje się wyższa uczelnia, działają prężnie i aktywnie. Zadaniem tego duszpasterstwa jest troska o rozwój życia religijnego, wychowanie moralne i pogłębienie wiedzy religijnej. Spotkania odbywają się systematycznie poprzez uczestnictwo w konwersatoriach, dyskusjach i wykładach⁶⁷.

Najpopularniejszą formą nauczania dorosłych w Polsce jest katecheza przed sakramentem małżeństwa; istnieje ona prawie w każdej parafii. Katecheza ta występuje w dwóch postaciach: katecheza przedmałżeńska oraz przedślubna. Pierwsza obejmuje 20 do 30 spotkań, nie ogranicza się tylko do problematyki związanej z małżeństwem, rodziną, ale obejmuje inne rodzaje chrześcijańskiego powołania. Na spotkaniach przedślubnych omawiane są: teologia i liturgia małżeństwa oraz odpowiedzialne rodzicielstwo⁶⁸.

Możemy mówić również o katechizacji różnych grup duszpasterskich, takich jak: rady parafialne, Żywy Różaniec oraz Pomocnicy Matki Kościoła. Nie tylko pogłębiają oni swe życie religijne, ale angażują się w prace apostołskie⁶⁹.

Najsłabiej rozwinięta jest w Polsce katecheza osób starszych i chorych. Oni nie tylko potrzebują pomocy, ale i sami w miarę sił chętnie by pomagali innym bardziej potrzebującym. „Do wszystkich starszych musi być skierowana troska Kościoła o ich życie religijne. Starość bywa czasem owocowania, przez co należy rozumieć nawrócenie, rozbudzenie religijne”⁷⁰.

W diecezji krakowskiej w 1972 r. powołane zostały Synodalne Zespoły Studyjne. Jest to ciekawa i skuteczna forma katechezy dorosłych. Grupy 10 do 20 osobowe omawiają i dyskutują zagadnienia poruszone przez Sobór Watykański II. Synodalne Zespoły Studyjne zaangażowane są w pełni w dzieło odnowy Kościoła⁷¹.

⁶⁶ M. Tomasiak, *Współpraca rodziców z katechetą w przygotowaniu dzieci do I Komunii św.*, Katecheta 20 (1976), 170.

⁶⁷ Z. Czerwiński, *Katecheza dorosłych w Polsce*, 278.

⁶⁸ *Tamże*, 267.

⁶⁹ *Tamże*, 270.

⁷⁰ F. Macharski, *Uwagi na temat troski Kościoła o ludzi starzejących się*, Ateneum Kapłańskie 70 (1978) nr 415, 249–251.

⁷¹ B. Nowak, *Różne formy katechizacji dorosłych*, Katecheta 23 (1979) 79.

3. Katechumenat

Katechumenat jest kolejną formą pracy katechetycznej z dorosłymi, polegającą na przygotowaniu dorosłych do chrztu. Ponieważ liczba dorosłych przygotowujących się do chrztu jest w Polsce mała, dlatego grupy katechumenatu organizowane są tylko w większych miastach⁷².

A. Fetkowski postuluje wprowadzenie nowej formy katechumenatu, tzw. neokatechumenatu, wzorującego się na dawnej formie instytucji katechumenatu. Stanowi on wielką szansę dla Kościoła współczesnego⁷³.

W Polsce najwięcej szans może mieć akcja odnowienia łaski chrztu prowadzona na podobieństwo działalności ruchu *cursillo*. Ruch ten jako cele stawia: wpojenie uczestnikom podstawowych prawd chrześcijańskich, radosne przeżycie chrześcijańskiej wspólnoty, zaangażowanie się w pracę Kościoła. Dokonuje się tego w ciągu trzydniowych rekolekcji prowadzonych przez księży i świeckich oraz w dalszym życiu wspólnym i cotygodniowych spotkaniach⁷⁴.

Osobliwością katechezy dorosłych jest to, że obejmuje ona co najmniej trzy grupy ludzi: młodzież, małżeństwa i starszych. Każda z tych grup ma specyficzne potrzeby, ale i w obrębie danej grupy poszczególne jednostki mają inne problemy. Stąd też bogactwo i wielość form w katechezie dorosłych⁷⁵. Zastosowanie wielości form sprawia, że obejmuje duży zasięg osób i wiele problemów. Oczywiście to dopiero początki rozwoju katechezy dorosłych w Polsce. Jedne diecezje mają większe, a inne mniejsze osiągnięcia w tej dziedzinie. Zależy to od hierarchii i laikatu.

Przedstawiliśmy raczej teologiczno-duszpasterskie, psychologiczne i socjologiczne przemawiające za katechezą dorosłych. Zwróciliśmy uwagę na zasadnicze cele wynikające z udziału chrześcijan w potrójnej funkcji Chrystusa i że katecheza dorosłych ma przygotować do ich pełnienia. W związku z tak ujętym celem wyszczególniliśmy jeszcze pewne specyficzne zadania. Katecheza ma przyczyniać się do pogłębienia wiary chrześcijan, ma przygotować ich do zaangażowanego apostołstwa, otworzyć bardziej na wymiar religijny życia i uświadomić im charakter misyjny Kościoła.

Następnie przedstawiliśmy prezentowane kierunki katechezy dorosłych, ściśle wynikające z ustalonych celów katechezy. Do kierunków tych należy reewangelizacja, która polega na budzeniu i umocnieniu wiary ludzi ochrzczonych, ale zubożniałych religijnie. Dalszym kierunkiem jest kształcenie ludzi wierzących, aby pogłębili swą wiarę. Specyficznym kierunkiem jest przygotowanie ludzi wierzących do świadomego apostołstwa.

Po omówieniu tych zagadnień zwróciliśmy uwagę na konkretne formy, w obrębie których realizuje się katecheza dorosłych w ogóle w Kościele, a zwłaszcza w Polsce. Spośród form katechezy dorosłych wymieniliśmy na pierwszym miejscu katechezę rodziców, która odbywa się przed przyjęciem takich sakramentów, jak: chrzest, I Komunia św., bierzmowanie lub w łączności z katechizacją dzieci. Następnie omówiliśmy katechezę dorosłych tworzących różne

⁷² Z. Czerwiński, *Katecheza dorosłych w Polsce*, 267.

⁷³ A. Fetkowski, *Co to jest katechumenat?* *Ateneum Kapłańskie* 69 (1977) nr 489, 180—183.

⁷⁴ Z. Czerwiński, *Katechumenat dzisiaj*, *Ateneum Kapłańskie* 69 (1977) nr 489, 192—199.

⁷⁵ S. Kunowski, *Ogólne wskazania katechetyczne*, *Katecheta* 12 (1968), 150. Por. także A. Chorzepa, *Metody aktywne w katechezie dorosłych*, 1984, mps. Biblioteka Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach.

grupy stanowe i społeczne, np.: młodzież akademicka, ludzie starzy i chorzy itp. Stwierdziliśmy, że wielką szansą Kościoła współczesnego są powstające grupy neokatechumenatu, dążące do odnowy łaski chrztu, do powtórnego nawrócenia.

DES QUESTIONS FONDAMENTALES DE LA CATHÉCHÈSE DES ADULTES

Résumé

Le développement de la cathéchèse des adultes, constaté à nos jours, oblige à regarder ce phénomène du point de vue théologique ainsi que pastoral. Ce sont surtout des raisons pastorales qui montrent la valeur de la cathéchèse des adultes: grâce à elle les laïcs deviennent plus actifs et participent plus profondément dans la vie de l'Eglise. La psychologie prouve que même l'homme adulte se développe encore et pour cette raison il a besoin de la cathéchèse. Des raisons sociales exigent que la cathéchèse se fasse dans la communauté familiale.

La cathéchèse des adultes doit préparer les croyants à exercer les fonctions prophétique sacerdotale et royale dans l'Eglise; elle doit encore approfondir leur foi et leur attitude apostolique, les aider à comprendre le sens de la vie et de la mort; parfois elle doit les réévangéliser ou bien préparer à l'apostolat.

En Pologne, il y a plusieurs formes de la cathéchèse des adultes, à savoir celle des parents, faite à l'occasion de la cathéchèse des enfants et des jeunes; la cathéchèse de certains groupes sociaux et celle des adultes qui se préparent au baptême. Cette dernière forme de la cathéchèse devient de plus en plus fréquente et nécessaire surtout dans les grandes villes; elle doit être accompagnée par une réflexion permanente théologique et pastorale.